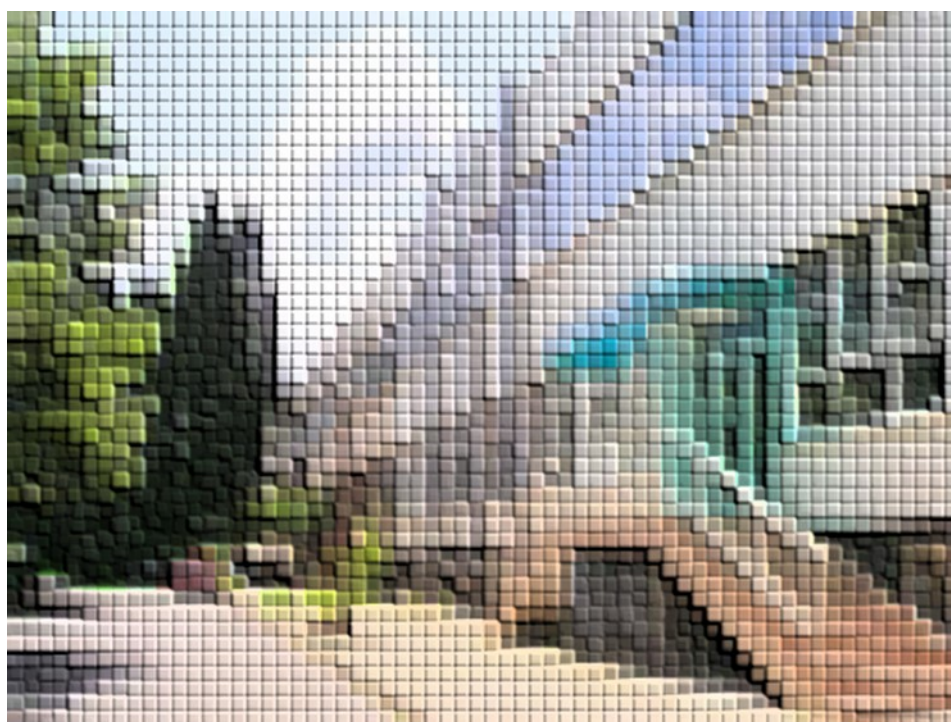

ИНСТИТУТ ПО ПОЛИМЕРИ

БЪЛГАСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ

ГОДИШЕН ОТЧЕТ за 2022 г.

1. ПРОБЛЕМАТИКА НА ИНСТИТУТА ПО ПОЛИМЕРИ

Институтът по полимери при Българската академия на науките (ИП-БАН) е постоянно научно звено в рамките на научноизследователско направление „Нанонауки, нови материали и технологии”. ИП-БАН е водещата научноизследователска организация за полимерна наука в България, която развива фундаментални и приложни във всички области на полимерната наука. Дейността му включва също извършване на консултантска и експертна дейност, както и обучение на докторанти по специалността „Полимери и полимерни материали”. Един от основните приоритети на ИП-БАН е утвърждаването му като център за върхови постижения и интегриране в европейското изследователско пространство.

Дейностите на учените от ИП-БАН са групирани в три тематични направления, които са в съответствие със съвременните национални и международни приоритети:

- *Нови полимери и иновативни полимерни (нано)материали и технологии.*
- *Полимерни материали с приложение в медицината, фармацевцията и биотехнологиите.*
- *Полимерни материали за алтернативни енергийни източници и полимери от възобновяеми и неконвенционални ресурси*

Научният капацитет на ИП-БАН включва високо квалифициран изследователски състав и съвременна научна инфраструктура. Тази комбинация е в основата за високото ниво на провежданите научни изследвания, както и за осъществяването на модерно обучение на практиканти, дипломанти и докторанти в областта на полимерите и полимерните материали.

1.1. Преглед на изпълнението на целите /стратегически и оперативни/ на ИП, оценка и анализ на постигнатите резултати и на перспективите на звеното в съответствие с неговата мисия и приоритети, съобразени с утвърдените научни тематика

Мисията на ИП-БАН е провеждане на научни изследвания, иновации и обучение в областта на полимерите и полимерните материали, които допринасят за развитието на науката и технологиите и са в полза на обществото и икономиката.

Проведените научни изследвания в ИП-БАН през 2022 г. бяха в съответствие с утвърдените научни тематика, посочени по-горе. Получените научни и научно-приложни резултати могат да се обобщят както следва:

✓ ***Нови полимери и иновативни полимерни (нано)материали и технологии***

През 2022 г. бяха разработени: (i) нови съполимери и съполимерни мрежи с комплексна макромолекулна архитектура, зададени молекулно-масови и структурни характеристики чрез контролирани полимеризационни процеси и високоефективни реакции за модифициране; (ii) водни колоидни системи от различни по състав и структура съполимери, както и полимерни мицели и други агрегати с разнообразна структура; (iii) хибридни наноматериали и полимерни (нано)композити; (iv) високотехнологични подходи и апаратурно оформление за получаване на наноструктурирани влакнести материали; (v) хидрогелове и криогелове.

✓ ***Полимерни материали с приложение в биомедицината, фармацията и биотехнологиите***

През отчетния период по тази тематика бяха проведени изследвания върху дизайна и охарактеризирането на: (i) интелигентни полимери системи за приложение като оптични сензори за влага и различни органични вещества; (ii) наноразмерни полимерни и хибридни носители (наночастици, нановлакна, везикули, ниозоми и др.) на лекарствени вещества, малки биологични молекули и гени; (iii) нови полимерни материали с насочено биологично действие (противогъбична или антитуморна активност); (iv) системи за доставяне на биологично активни вещества чрез модификация на мезопорести силикатни материали.

✓ ***Полимерни материали за алтернативни енергийни източници и полимери от възобновяеми и неконвенционални ресурси***

Работата през 2022 г. по тази тематика обхваща изследвания върху получаването и охарактеризирането на: (i) (съ)полимерни хибридни материали и полимерни йонни електролити за приложение в суперкондензаторни системи; (ii) тънки активни филми; (iii) биоразградими полимерни смеси и нанокompозити за опазване на околната среда; (iv) мезопорести силикатни материали с потенциално приложение като сорбенти на въглероден диоксид, а също така върху преработката на полимерни (нано)композитни материали.

Успешното изпълнение на изследователския план на ИП-БАН е видно от надвишаването на поставените количествени критерии по видове индикатори - публикации, публикации с отворен достъп, представяния на научни форуми и заявки за изобретение и/или полезен модел(патент), залегнали в изследователския план на ИП за 2022 г. (Таблица 1).

Таблица 1. Количествени критерии по индикатори, заложен в изследователския план на ИП-БАН за 2022 г. и тяхното изпълнение по тематични направления.

Тематично направление	Индикатори	Брой публикации (публикации с отворен достъп)	Брой представления на научни форуми	Брой патенти/ заявки за изобретение/полезен модел/патент
Нови полимери и иновативни полимерни (нано)материали и технологии	Заложени	9(1)	8	0
	Изпълнени	9(6)	36	0
Полимерни материали с приложение в биомедицината, фармацията и биотехнологиите	Заложени	16(2)	13	0
	Изпълнени	18(12)	55	1
Полимерни материали за алтернативни енергийни източници и полимери от възобновяеми и неконвенционални ресурси	Заложени	7(1)	6	1
	Изпълнени	7(4)	25	0

1.2. Изпълнение на Националната стратегия за развитие на научните изследвания в Република България 2017-2030. Извършени дейности и постигнати резултати по конкретните приоритети.

Приоритетните тематични направления на ИП-БАН са в съответствие с три от шестте приоритетни направления за насочени фундаментални изследвания (ПННФИ) на Националната стратегия за развитие на научните изследвания в Република България (НСРНИ) 2017-2030, а именно: *ПННФИ 1* „Повишаване конкурентоспособността и продуктивността на икономиката в съответствие с тематичните области на Иновационна стратегия за интелигентна специализация на Република България 2014-2020 г (ИСИС)“; *ПННФИ 2* „Подобряване на качеството на живот – храни, здраве, биоразнообразие, опазване на околната среда, градска среда и транспорт и др.“ и *ПННФИ 3* „Енергия и енергийна ефективност; ефективно оползотворяване на природни ресурси“.

Трябва да се отбележи, че съществена част от провежданите в ИП-БАН изследвания имат научно-приложен характер. Разработваните теми са в съответствие с четири от седемте приоритетни направления за развитие на приложните научни изследвания (ПНПНИ) на НСРНИ. Това са: *ПНПНИ 1* „Съвременни енергийни източници и енергийно ефективни технологии“, *ПНПНИ 2* „Здраве и качество на живот. Превенция, ранна диагностика и терапия, зелени, сини и екотехнологии, биотехнологии, екохрани“, *ПНПНИ 3* „Опазване на околната среда. Екологичен мониторинг.

Оползотворяване на суровини и биоресурси. Пречистващи и безотпадни технологии“ и *ПНПНИ 4* „Материалознание, нано и квантови технологии“.

По отношение на *ПННФИ 1* през 2022 г. ИП-БАН продължи активното си участие в „Национален център по мехатроника и чисти технологии“ и Център за компетентност „Устойчиво оползотворяване на био-ресурси и отпадъци от лечебни и ароматични растения за иновативни биоактивни продукти“ на Оперативната програма „Наука и образование за интелигентен растеж“. След официалното откриване през 2021 г. на Департамент „Полимерни нутрацевтични и козметични формулировки“, който е част от Център по компетентност „Устойчиво оползотворяване на био-ресурси и отпадъци от лечебни и ароматични растения за иновативни биоактивни продукти“, BG05M20P001-1.002-0012, през изминалата 2022 г. той започна ефективно да функционира. Бяха назначени нови висококвалифицирани изследователи, които интензивно започнаха да работят върху синтеза и охарактеризирането на различни полимерни (нано)носители на биологично активни вещества със специфични приложения - продукти за козметиката, хранителни добавки на растителна основа и препарати под формата на колоидни разтвори.

ИП-БАН участва в изпълнението на две Национални научни програми (ННП), финансирани от Министерството на образованието и науката, а именно: „Нисковъглеродна енергия за транспорта и бита“ (ЕПЛЮС) и „Иновативни нискотоксични биологично активни средства за прецизна медицина“ (БиоАктивМед). Темата на ННП ЕПЛЮС е тясно свързана с ИСИС чрез тематичната област „Мехатроника и чисти технологии“, както и с *ПННФИ 3* и *ПНПНИ 1* на НСРНИ. ННП БиоАктивМед е насочена към *ПННФИ 1* и *2*, чрез тематичната област на ИСИС „Индустрия за здравословен живот и био-технологии“, както и към *ПНПНИ 2*.

Извършените в ИП-БАН през 2022 г. изследвания отговарящи на *ПННФИ 2* *ПНПНИ 2* на НСРНИ са свързани с получени и изследвани различни функционални полимерни и полимер-хибридни носители на лекарствени вещества, за насочено доставяне до целеви клетки и клетъчни органели; микро- и нановлакнести полимерни материали с включени биологично активни вещества, притежаващи фунгицидно или антитуморно действие; полимерни материали за тъканно инженерство и др. Изследванията са отразени в 18 научни публикации в международни списания с импакт фактор, индексирани в базите данни WoS и Scopus. 13 от тях са в списания, които попадат в категория Q1, 4 в категория Q2 и 1 в категория Q3. Изследванията бяха осъществени в рамките на 3 изследователски задачи, финансирани от бюджетната субсидия, 4 проекта

от междуакадемичния обмен, 4 проекта, финансирани от ФНИ, 1 проект финансиран от Европейската програма COST и 1 проект, финансиран от Националната програмата „Млади учени и постдокторанти“. Част от резултатите бяха регистрирани като 1 полезен модел с патентоприетел ИП-БАН.

По отношение на *ПННФИ 3* и *ПНПНИ 1* през 2022 г. в ИП-БАН бяха проведени проучвания върху получаването и оценяването на експлоатационните качества на нови високо дотирани анион-проводящи мембрани и байндери за електрохимично конвертиране на водород; тънки активни филми за органични слънчеви елементи от блокови съполимери и на (съ)полимерни хибридни материали и полимерни йонни електролити за приложение в суперкондензаторни системи. Резултатите са отразени в 3 научни публикации и са представени като 13 научни съобщения на национални и международни форуми. Изследванията бяха извършвани в рамките на 4 изследователски задачи с бюджетно субсидиране, 3 проекта, финансирани от ФНИ и МОН.

През 2022 г. в ИП-БАН се осъществяваше и изследователска дейност в съответствие с *ПНПНИ 3*, свързана с получаването на биоразградими полимерни смеси и нанокompозити за опазване на околната среда. Проведени са изследвания върху модификацията на мезопорести силикатни материали с потенциално приложение като сорбенти на въглероден диоксид. Получени са тънки активни филми, биоразградими полимерни смеси и (нано)композити. Разработвани са хибридни полимер-неорганични материали за фотохимично разграждане на синтетични багрила и органични замърсители. Изследванията са отразени в 4 научни публикации и са представени като 12 научни съобщения на национални и международни форуми. Те са били част от 4 научни задачи, финансирани от бюджетната субсидия, 2 проекта финансирани от ФНИ и 1 проект в рамките на между академичните спогодби (ЕБР).

В съответствие с *ПНПНИ 4* на Стратегията през отчетния период в ИП-БАН се провеждаха иновативни изследвания върху получаването на нови полимери и полимерни (нано)материали с предварително зададени свойства. Бяха получени и охарактеризирани нови функционални полимери, полимерни наночастици, мицели, везикули, хибридни нанокompозити и хидро- или криогелове. Продължиха и изследванията върху получаването на микро- и нановлакнести полимерни материали чрез електроовлажняване. Бяха получени нови въглерод-хибридни и карбонизирани материали на основа ПБИ, както и фосфор-съдържащи съединения за модифициране на мезопорести силикатни материали. Изследванията се осъществяваха в рамките на 10 изследователски задачи от общо 8 проекта, финансирани от бюджетната субсидия, 4

проекта финансирани от ФНИ, 4 проекта в рамките на между академичните спогодби (ЕБР), както и 2 проекта финансирани от български фирми. Получените резултати са публикувани в общо 9 научни публикации попадащи в категория Q1.

1.3. Полза/ефект за обществото от извършваните дейности

Голяма част от научната и приложна дейност на ИП-БАН през 2022 г е свързана с разработването на нови полимерни материали и технологии, които могат да прераснат в иновации и продукти. Това от своя страна би спомогнало за задоволяване на нуждите на обществото от нови материали, процеси и услуги както в неговите ежедневни потребности, така и при разрешаването на глобални проблеми, като замърсяване на околната среда, ефективно използване на природните ресурси и др. Полимерните материали спомагат за напредъка в редица области като медицина, фармация, екология, транспорт, енергетика, информационни и комуникационни технологии, селско стопанство и др. Очаква се прилагането на нанотехнологиите в полимерното инженерство и материалознание да доведе до създаването на иновативни материали и технологии от ключово значение за постигане на устойчив икономически растеж и повишаване на качеството на живот. ИП-БАН провежда активна политика по отношение стимулирането на патентна дейност и трансфера на технологии чрез срещи с представители на бизнеса.

В ИП-БАН се извършва експертна дейност по важни за страната проблеми. Обучението на докторанти и специалисти в областта на полимерите също е неделима част от дейността на учените на ИП-БАН. Това гарантира израстването на висококompетентни специалисти и изследователи, както и създава условия за приемственост и развитие на полимерната наука у нас. В допълнение, осъвременяването на аналитичната и специализирана апаратура позволява разширяване на контактите с промишлеността, извършване на специфични анализи и консултации, участие в изследователски и иновационни проекти.

Научната дейност на ИП-БАН се организира на проектен принцип, с финансиране от бюджетната субсидия, конкурсните програми на ФНИ, Националните научни програми и от договори с бизнеса. Това е гаранция за осъществяване на научно-изследователска дейност в интерес на обществото по приоритетни области, както и за ефективното и прозрачно използване на средствата на данъкоплатците.

Основно научно събитие през 2022 г. беше организираният от ИП-БАН XX Национален симпозиум „Полимери 2022“ с международно участие. Симпозиумът беше

проведен от 5 до 8 юли 2022 г. в гр. Велинград. В него взеха участие над 70 учени от България и още 8 страни – Полша, Турция, Гърция, Германия, Белгия, Румъния, САЩ и Южна Африка. На събитието бяха представени 5 пленарни и 6 основни лекции. Бяха докладвани още 19 устни и 37 постерни съобщения. Научният форум бе подкрепен финансово от ФНИ по „Процедура за подкрепа на международни научни форуми, провеждани в Република България“ (договор КП-06-МНФ/1 – 17.05.2022).

Снимка на участниците в XX Национален симпозиум „Полимери 2022“ с международно участие, гр, Велинград.

1.4. Взаимоотношения с институции

През 2022г. ИП-БАН продължи своето интензивно сътрудничество с различни национални и международни академични организации и университети, както и с някои български и международни фирми (АЕЦ Козлодуй ЕООД; АИБО-С ЕООД и др.).

1.5. Общонационални и оперативни дейности, обслужващи държавата

1.5.1. Практически дейности, свързани с работата на национални правителствени и държавни институции, индустрията, енергетиката, околната среда, селското стопанство, национални културни институции и др. (относими към получаваната субсидия)

Както е посочено в т. 1.3. в ИП-БАН се извършва експертна дейност по важни за страната проблеми. През 2022 г. трима от изследователите на ИП-БАН са били членове на общо 9 експертни органа извън БАН:

- проф. дн Станислав Рангелов - Национален комитет на IUPAC;

- проф. д-р Оля Стоилова - Национален съвет за иновации; КН на ОП НОИР;
- проф. д-р Нели Косева - Експертен съвет по наука, технологии и иновации при кмета на София; Тематична работна група за разработване на ОП НОИР 2021-2027; Консултативен съвет към ДАНИИ; Постоянен комитет за изпълнение и мониторинг на НПКНИ; Междуведомствена комисия за оценка на ВУ за изготвяне на Списък на изследователските ВУ; Междуведомствена работна група относно Закона за насърчаване на научните изследвания и иновациите.

Изготвените през 2022 г. експертизи, становища, консултации и рецензии от служителите на ИП-БАН са общо 167. От тях 23 са били **рецензии на проектни предложения** за Фонд „Научни изследвания” (7 бр.), IDEAL Programme COFUND, Madrid (7 бр.) и Национален иновационен фонд към Изпълнителна агенция за насърчаване на малките и средните предприятия (ИАНМСП) (9 бр.). **Рецензиите и становищата изготвени за присъждане на научни степени и за заемане на академични длъжности** са общо 19, от тях за ОНС “доктор” – 10; за академичната длъжност “доцент” – 7; за академичната длъжност „професор” – 2. Изготвени са 123 **рецензии на научни статии, изпратени в специализирани списания.**

12 изследователи от ИП-БАН са членове на редакционни колегии на общо 15 научни списания, от които 2 национални и 13 международни. Между тях са едни от утвърдените списания в областта на полимерната наука, като Frontiers in Chemistry, Polymers, Clinical Pharmacology and Biopharmaceutics, Nanomaterials и др. През 2022 г. 4 учени от ИП-БАН са били гост-редактори на три международни научни списания.

ИП-БАН участва в консорциум от четиринадесет български научноизследователски и образователни институции в „Разпределена инфраструктура от центрове за производство и изследване на нови материали и техните приложения, както и за консервация, достъп и е-съхранение на артефакти (археологически и етнографски)“ **ИНФРАМАТ**, която е част от Националната пътна карта на научни инфраструктури, приета с Решение 692 на МС на Република България от 21.09.2010 г.

ИП-БАН участва и в консорциум от 5 научни института на БАН, 3 университета и Центъра за иновации на БАН за изграждане на Национална инфраструктура „Съхранение на енергия и водородна енергетика“ **-НИСЕВЕ**, която е включена в Националната пътна карта за научна инфраструктура (2017-2023 г.), приета с ПМС №569/31.07.2014 г. и следва Европейската стратегия за интегриране на експертния научен потенциал, наличната материална база и други финансови механизми и ресурси

за ускорено реализиране на актуализираната Европейска програма за декарбонизиране на икономиката.

Към ИП-БАН функционира Колоквиум с председател доц. д-р Христо Новаков. През 2022 г. Колоквиумът е провел общо 7 заседания.

На три от заседанията бяха докладвани проекти на дисертационни трудове за придобиване на ОНС Доктор:

- Докторант Мирослава Вълчанова - *“Полимери и полимерни системи за пренос и доставяне на биологични (макро)молекули ”*;
- Докторант Наско Начев - *„Нови еко-съобразни електроовлакнени полимерни материали с фунгицидна активност“*;
- Докторант Димитрина Бабицова - *„Функционални блокови съполимери за пренос и насочено доставяне на лекарствени вещества в клетки и клетъчни органели”*.

Две от заседанията бяха проведен във връзка с гостуващи чуждестранни учени. Доц. Станислав Балусhev от Института за полимерни изследвания „Макс Планк“, Германия представи лекция на тема *“Optically-created, densely-populated organic triplet ensembles: dynamical evolution in confined environment”*. Проф. Гражина Адамус от Център по полимерни и въглеродни материали, ПАН, гр. Забже, Полша изнесе доклад на тема *„Molecular architecture of biodegradable polymeric materials revealed by mass spectroscopy“*.

Едно заседание беше проведено във връзка с академична лекция на доц. д-р Алексей Василев след избор за заемане на академичната длъжност „доцент“ и едно беше във връзка с доклад на текущи резултати на докторант Симона Захова.

1.5.2. Проекти, свързани с обцонационални и оперативни дейности, обслужващи държавата и обществото, финансирани от национални институции (без Фонд “Научни изследвания”), програми, националната индустрия и пр.

През 2022 г. представители на ИП-БАН взеха участие в изпълнението на работните програми на три проекта финансирани по Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“:

- „Национален център по мехатроника и чисти технологии“ (BG05M2OP 001-1.001-0008) с координатор Института по обща и неорганична химия към БАН;
- Център за компетентност „Устойчиво оползотворяване на био-ресурси и отпадъци от лечебни и ароматични растения за иновативни биоактивни

продукти“ (BG05M2OP001-1.002-0012-C01) с координатор Института по органична химия с Център по фитохимия при БАН.

- Център за компетентност „ХИТМОБИЛ – Технологии и системи за генериране, съхранение и потребление на чиста енергия“ (BG05M2OP001-1.002-0014-C01) с координатор Института по електрохимия и енергийни системи - БАН

Колективи от ИП-БАН участват в изпълнението на задачи по финансираните от Министерството на науката и образованието Национални научни програми:

- „Иновативни нискотоксични биологично активни средства за прецизна медицина“ (БиоАктивМед);
- „Нисковъглеродна енергия за транспорта и бита“ (ЕПЛЮС).

Гл. ас. д-р Катя Каменова Стоянова от ИП-БАН изпълнява проект, финансирани от Националната програма на Министерството на науката и образованието „Млади учени и постдокторанти“ на тема *„Получаване на хидрогел за имобилизиране и контролирано доставяне на протеолитичен ензим сератиопептидаза“*.

През 2022 г. бяха изпълнявани и дейности в рамките на договор “Анализ на образци от уплътнителни материали“, сключен между ИП-БАН и „АЕЦ Козлодуй” ЕАД. Осъществени са дейности по договори с български фирми: с Побелч-Гле АД относно разработване на метод за производство на полимерни частици чрез МIP технология; с МатриКем ЕООД за изолиране, метакрилиране и характеризиране на телешки колаген; с “АИБО-С” ЕООД за разработване на състав на депресатор за дизелово гориво; с Дъглас България ЕООД за разработване на хидрогел, съдържащ лизозим.

Анализ и експертни оценки на различни продукти и материали са осъществени за повече от 20 фирми в България и чужбина, сред които: „Акумалук“ – БГ АД, ВОСС Аутомотив България ЕООД, Балкан Полимерс, Аквахим, Chem Factory s.r.l, Румъния, Елдоминвест ООД, ГЛ Груп-2015 ООД, ДЕЯКОЛОР ЕООД, НИСИ-ЕООД, Солво ООД, Майкромет ООД и др.

Извършени са също и услуги за държавни, публични и академични институции, като УМБАЛ „Св. Иван Рилски“, Факултет по химия и фармация, СУ и др.

2. РЕЗУЛТАТИ ОТ НАУЧНАТА ДЕЙНОСТ ПРЕЗ 2022 г.

Научната дейност на ИП-БАН се планира и осъществява на проектен принцип. Съгласно изследователския план на ИП-БАН, през 2022 г. учените от института разработиха 10 изследователски задачи, финансирани от бюджетната субсидия.

Изпълнявани бяха 5 проекта от международното сътрудничество в рамките на междуакадемични договори и споразумения (ЕБР). Един млад учен изпълняваше дейности по проект финансиран от националната програма на МОН „Млади учени и постдокторанти“. Изпълняваха се също 8 проекта, финансирани по различни конкурсни сесии на Фонд „Научни изследвания“ (включително 1 проект получил съфинансиране по КОСТ-акция). В 4 от тях ИП-БАН е водеща организация, а в останалите 4 е съизпълнител на проектите.

Резултатите от научно-изследователската работа на учените от ИП-БАН през 2022 г. са отразени в общо 34 научни публикации. 32 от тях са публикувани в издания, индексирани от базите данни WoS и/или Scopus. 23 (68%) от публикациите попадат в категория Q1 (първа четвърт), 5 в категория Q2 (втора четвърт), 2 в категория Q3 (трета четвърт) и 1 в категория Q4 (четвърта четвърт), от ранглистата в съответната научна област на списанията, индексирани от WoS или Scopus. 22 (65 %) статии на учените от ИП-БАН за 2022 г. са с отворен достъп.

През 2022 г. резултатите от научно-изследователската дейност на учените от ИП-БАН са представени под формата на 48 доклада и 68 постерни съобщения на общо 36 национални и международни научни форуми.

281 публикации на изследователи от ИП-БАН са цитирани общо 894 пъти през 2022 г., като средната цитируемост е 3.18. От общия брой забелязани цитати, 88,4 % са отразени в базите данни WoS и/или Scopus.

През 2022 г. двама млади изследователи от ИП-БАН бяха удостоени с награди за млади учени на БАН в научно направление „Нанонауки, нови материали и технологии“. Гл. ас. д-р Николета Стоянова получи наградата „Професор Марин Дринов“ за млади учени, а инж. Явор Данов получи наградата за най-млади учени „Иван Евстратиев Гешов“.

На 1 март 2022 г. за деветнадесети пореден път беше връчена националната наградата „Проф. Ив. Шопов“ за „Изявен млад учен в областта на полимерите“. Наградата получи инж. Явор Данов от ИП-БАН.

През 2022 г. двама студенти, част от екипа на ИП-БАН бяха отличени в два национални конкурси. Инж. Явор Данов получи наградата „АКВАХИМ“ за най-добра дипломна работа, а Василена Кортенова беше отличена с приза „Студент на годината“ на СУ „Св. Климент Охридски“ в категория Природни науки.

Гл. ас. д-р Николета Стоянова (ляво) и инж. Явор Данов (дясно) с почетни грамоти от конкурса на БАН за млади учени.

Четирима учени от ИП-БАН, от които 3 млади учени, получиха 6 награди за най-добро представяне от различни национални и международни научни форуми и конференции.

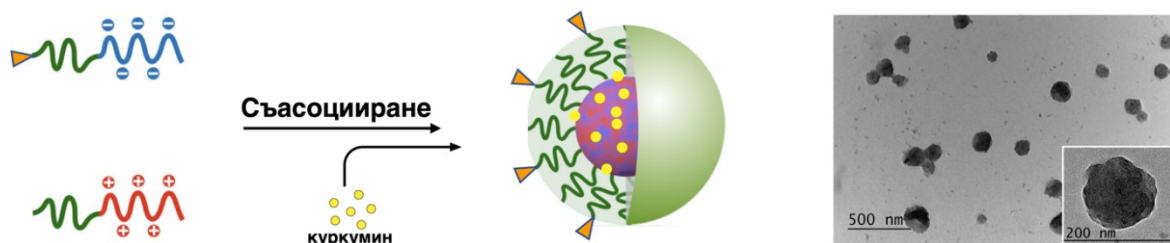
Награди от национални и международни научни форуми и конференции на млади учени ИП-БАН.

2.1. Най-значими научни постижения

**Нови функционални съполимерни мицели като носители на природното
биологично активно вещество куркумин**

Ръководител на разработката: проф. д-р Ивайло Димитров

Доставянето на лекарствени вещества (ЛВ) на клетъчно ниво е от съществено значение за постигане на напредък в лечението на туморните заболявания. Значителна част от изследваните антитуморни ЛВ са с хидрофобна природа, което затруднява достигането в организма на концентрацията, необходима за проявата на тяхната фармакологична активност. Това налага разработването на подходящи наноносители, които са способни да включат и да доставят хидрофобни ЛВ до прицелните клетки. Изследванията ни обхващат разработването на два подхода за получаването на функционални полимерни наноносители на хидрофобни ЛВ. Първият подход включва получаването и охарактеризирането на нови амфифилни триблокови съполимери, способни да самоасоциират във водна среда, формирайки трислойни мицели с контролиран повърхностен товар. При втория подход са синтезирани двойка противоположно натоварени функционални блокови съполимери. Във водна среда съполимерите съасоциират чрез електростатични взаимодействия в т.нар. полийонни комплексни мицели, носещи клетъчно насочващи групи на повърхността си. Двата типа полимерни мицели успешно са натоварени с природното хидрофобно антитуморно ЛВ куркумин. Проведени са и *in vitro* изследвания за стабилност и антиоксидантна активност на натоварените с ЛВ наноносители. След анализ на резултатите са идентифицирани наноносителите с най-висок потенциал за по-нататъшни *in vitro* и *in vivo* изследвания.

Полийонни комплексни мицели за насочено доставяне на куркумин в прицелни клетки

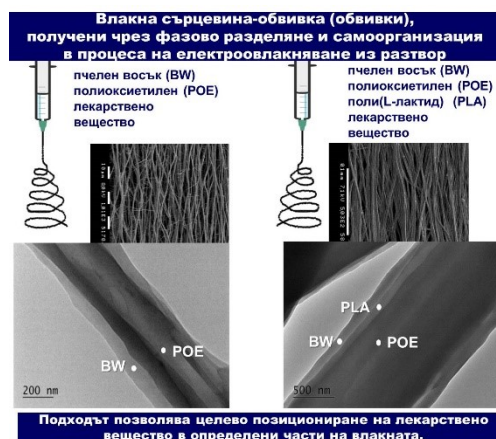
Резултатите са отразени в 2 научни публикации:

1. Radostina Kalinova, Ivaylo Dimitrov, "Triblock copolymer micelles with tunable surface charge as drug nanocarriers: Synthesis and physico-chemical characterization". *Nanomaterials* **2022**, 12 (3), 434. **IF 5.719, Q1**. *Забелязани са 3 цитата*.
2. Radostina Kalinova, Ivaylo Dimitrov, "Functional polyion complex micelles for potential targeted hydrophobic drug delivery". *Molecules* **2022**, 27 (7), 2178. **IF 4.927, Q1**.

Влакна сърцевина-обвивка (обвивки), получени чрез фазово разделяне и самоорганизация в процеса на електроовлакняване из разтвор

Ръководители на разработката: доц. дн Д. Панева и чл.-кор. дн Ил. Рашков

Изследователите влагат големи усилия и средства в развитието на метода електроовлакняване поради набора от привлекателни свойства, които притежават микро- и нановлакнестите материали. Получаването на влакна с желан дизайн изисква намирането на все по-сложни апаратурни решения. Интересно е допускането, че съчетаването на различни по природа и характеристики вещества може да позволи получаването на композитни влакна с подобна структура без използване на допълнителни устройства. Затова подбрахме вискомолекулярния и склонен към кристализация полиоксиетилен (POE, хидрофилен полимер с гъвкава верига) и пчелен восък (BW, хидрофобен природен продукт). Електроовлакняването на техния общ разтвор доведе до получаването на влакна със сърцевина от POE и обвивка от BW. Това отпаднахме на настъпването на фазово разделяне и самоорганизация в процеса на електроовлакняване на този общ разтвор. Допуснахме, че ако причините за самоорганизацията са разликите в свойствата на двата компонента, включително тези в молните им маси и склонността им към кристализация, то следва подобна самоорганизация да протича и при по-сложни системи. Ето защо, включихме поли(L-лактид) (PLA, хидрофобен полимер с по-ниска молна маса от тази на POE), което също доведе до самоорганизация на компонентите, като получените влакна бяха със структура сърцевина/двойна обвивка (сърцевина от POE, вътрешна обвивка от PLA и външна обвивка от BW). Целенасоченото конструиране на влакна със сърцевина от хидрофилен полимер, обвита с един или два слоя с подчертани хидрофобни отнасяния, открива големи възможности за дизайн на нови лекарствени средства. Предложеният подход позволява целево позициониране на лекарствено вещество в определени части на влакната.

Резултатите са отразени в 2 научни публикации:

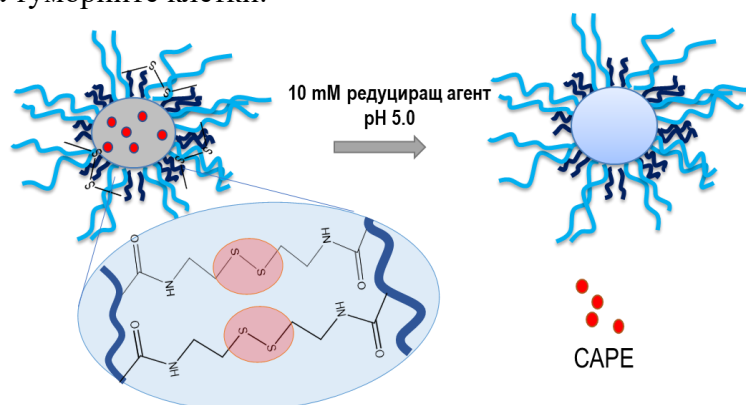
1. Kyuchyuk S., Paneva D., Karashanova D., Markova N., Georgieva A., Toshkova R., Manolova N., Rashkov I. Core-sheath-like poly(ethylene oxide)/beeswax composite fibers prepared by single-spinneret electrospinning. Antibacterial, antifungal and antitumor activities. *Macromolecular Bioscience* **2022**, 22, 2200015, 1-14, **IF 5,859, Q1**. *Забелязан 1 цитат*.

2. Kyuchyuk S., Paneva D., Manolova N., Rashkov I., Karashanova D., Markova N., Core/double-sheath composite fibers from poly(ethylene oxide), poly(L-lactide) and beeswax by single-spinneret electrospinning. *Polymers* **2022**, 14, 5036, 1-20, **IF 4,967, Q1**;

Омрежени функционални мицелни наноносители на фенетиловия естер на кафеената киселина (CAPE)

Ръководител на разработката: проф. дн П. Петров

Полимерните наноносители играят важна роля при разработването на иновативни формулировки в областта на наномедицината, като с тяхна помощ се подобрява ефективността на лечението и се редуцират съществуващи при конвенционалните методи странични ефекти. Системите за доставяне на лекарствени вещества базирани на полимерни мицели са стабилни в телесни течности и могат да циркулират дълго време в кръвния поток. След достигане до целева зона или орган на човешкото тяло, наноносителите могат да проникнат в клетките и посредством контролиран механизъм да освободят активното вещество. Разработени са иновативни мицелни наноносители на известното с антитуморната и антиоксидантната си активност биологично активно вещество фенетилов естер на кафеената киселина (CAPE). Полимерните мицели са изградени от биоразградими и биосъвместими съполимери и съдържат функционални групи с помощта на които, след включване на CAPE в хидрофобното ядро на мицелите, част от обвивката на носителите се омрежава. Дизайнът на полимерната мрежа позволява нейното разкъсване в присъствие на редуциращ агент, което е ключов елемент за осъществяване на контрол върху процеса на освобождаване на активното вещество от носителя. На практика, мицелните носители задържат цялото количество CAPE при условия наподобяващи кръвния поток и го освобождават в среда имитираща микросредата на туморните клетки.

Омрежени функционални мицелни наноносители на фенетиловия естер
на кафеената киселина (CAPE)

Резултатите са отразени в 1 научна публикация:

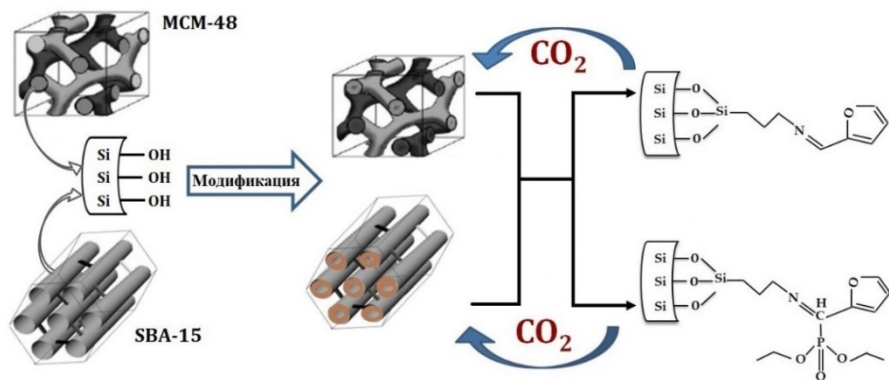
Kamenova K., Grancharov G., Kortenova V., Petrov P. D., Redox-Responsive Crosslinked Mixed Micelles for Controllable Release of Caffeic Acid Phenethyl Ester, *Pharmaceutics*, **2022**, 14, 679. **IF 6.525, Q1**

Модифицирани мезопорести силикати за адсорбция на CO₂

Ръководител на разработката: проф. д-р Н. Косева

Намаляването на концентрацията на парниковите газове в атмосферата и по специално на емисиите от CO₂ е от ключово значение в глобалните усилия за ограничаване на измененията на климата. Подходите за улавяне на CO₂ са насочени към ограничаване на емисиите на газа от локални източници като електроцентрали и индустриални системи. Тези подходи се основават както на физични, така и на химични процеси. Сред тях адсорбцията на CO₂ върху порести твърди материали с висока специфична повърхност е обект на задълбочени изследвания за разработването на нови сорбционни материали и нови концепции, за да се постигне ускоряване на процеса на комерсиализиране на технологиите за улавяне и утилизация на CO₂. Изследват се нови методи за контрол на физикохимичните и повърхностни свойства на сорбентите за повишаване на техния капацитет за адсорбция на CO₂, селективност и стабилност в присъствие на други газове. Мезопорестите силикати се прилагат широко като твърди адсорбенти поради развитата си повърхност, възможност за регулиране на размера на порите, както и наличие на голям брой повърхностни силанолни групи, които могат да бъдат функционализирани с различни органични (макро)молекули. Получени са мезопорести силикатни материали SBA-15 и MCM-48, които са модифицирани с N- и P-съдържащи съединения - нови производни на (3-аминопропил)триетоксисилана, притежаващи азометинова връзка с фуранилов пръстен или аминофосфонатен сегмент. Материалите са с висок капацитет на адсорбция на CO₂ (за модифицирания MCM-48 силикат е определен 4,60 mmol/g). Те се отличават със значителна стабилност - в рамките на три цикъла сорбция/десорбция капацитетът им намалява само с 3%. Пълната десорбция на CO₂ се постига при 40°C. Адсорбенти с такива параметри са атрактивни за приложение, поради високия адсорбционен капацитет и ниската консумация на енергия за десорбция на CO₂.

Резултатите са отразени в 1 научна публикация:

1. Tumurbaatar, Oyundari, Lazarova, Hristina, Popova, Margarita, Mitova, Violeta, Shestakova, Pavletta, Koseva, Neli. CO₂ Adsorption on the N-and P-Modified Mesoporous Silicas. *Nanomaterials*, **2022**, 12, 17, 1224, **IF 5.719, Q1**.

2.2. Най-значимо научно-приложно постижение

Колоидна водна система на основата на силимарин под формата на течност и гел

Ръководител на разработката: проф. дн П. Петров

Силимаринът е екстракт от семената на растението бял трън, което вирее в България и в почти всяка част на европейския континент. В медицинската литература силимаринът се обсъжда като напълно безвреден, дори и при много високи дози. Предлага се като хранителна добавка, най-често за подобряване на чернодробните функции. Разработката се отнася до колоидна водна система на основата на силимарин под формата на течност и гел, получена с помощта на амфифилен полиетерен блоков съполимер, разрешен за употреба в храни и лекарства. Течната формулировка може да се прилага парентерално, перорално, под формата на спрей и капки. Гелът може да се прилага дермално. Подобрената разтворимост във вода, в съчетание с полезните свойства на силимирана, прави колоидната система на основата на силимарин, във всяка от формите ѝ, подходяща за приложение във фармацията, хранителната промишленост, хуманната и ветеринарната медицина и козметиката.

Резултатите са отразени в 1 регистриран полезен модел:

Петров П., Механджиева В., Иванов В. *Колоидна водна система на основата на силимарин*, BG 4347/06.10.2022 г.

3. МЕЖДУНАРОДНО СЪТРУДНИЧЕСТВО НА ЗВЕНТО

Изследователите от ИП-БАН имат дългогодишни и ползотворни научни контакти с колеги от академични институти и университети от Европа и Азия. Осъществяват се изследвания в рамките на съвместни проекти, както на академично, така и на институтско ниво в сътрудничество с учени от Полша, Гърция, Италия, Словакия, Румъния, Белгия, Украйна, Македония, Германия, Великобритания, Франция, Япония, Азербайджан и др. Тези сътрудничества улесняват и подобряват научния обмен, а участието в международни колективи допринася за повишаване на конкурентоспособността и стимулира иновационните дейности на изследователите от ИП-БАН.

През 2022 г. учени от ИП-БАН участваха в 5 проекта в рамките на междуакадемични договори и спогодби, от които 4 с Центъра по полимерни и въглеродни материали към Полската академия на науките и 1 с Египетската академия за

научни изследвания и технологии. Като резултат от тези сътрудничества през 2022 г. излязоха от печат 5 публикации в съавторство с чуждестранните партньори на ИП-БАН.

4. УЧАСТИЕ НА ИП-БАН В ПОДГОТОВКАТА НА СПЕЦИАЛИСТИ – форми на обучение и подготовка, сътрудничество с учебни заведения; външни заявители, включително от чужбина; анализ на състоянието, перспективи и препоръки

ИП-БАН разполага с висококвалифицирани учени в областта на полимерната наука. През отчетната 2022 г. в ИП-БАН се обучаваха 4 докторанти, двама от които бяха отчислени с право на защита и в последствие придобиха успешно ОНС „доктор“. Друг докторант от ИП-БАН, отчислен с право на защита преди отчетната 2022 г. също успешно защити дисертационния си труд. Обучавани бяха и 4 дипломанти, успешно защитили през 2022 г. магистърски тези. 1 чуждестранен докторант от Университета по здравни науки в Истанбул, Турция премина специализация в ИП-БАН по програмата Erasmus +.

ИП-БАН активно участва в програмата на МОН „Студентски практики - Фаза 2“ (BG05M2OP001-2.013-0001) за подобряване на качеството на висшето образование чрез предоставяне на възможности за придобиване на практически опит и усъвършенстване на практическите умения на студентите от висшите училища. През 2022 г. 43 студенти са преминали практическо обучение в ИП-БАН по програмата „Студентски практики-Фаза 2“.

През 2022 г. служители на ИП са водили лекционни курсове и упражнения на магистри от Техническия университет – София, а така също и специализирани курсове за докторанти към ЦО-БАН.

През юни 2022 г. в ИП-БАН беше организирана и проведена тринадесетата по ред ежегодна научна сесия „Младите учени в света на полимерите“. На сесията докторанти и млади учени от различни научни организации представиха научните си резултати под формата на устни и постерни съобщения. Връчени бяха и награди за „най-добър доклад“ и „най-добър постер“, представени от млади изследователи.

Участници в тринадесетата научна сесия „Младите учени в света на полимерите“, 2 юни 2022г.

В ИП-БАН особено внимание се отделя на професионалното развитие на учените. През 2022 г., след успешно проведени конкурси, на академичната длъжност „главен асистент“ бяха назначени д-р Зорница Тодорова, д-р Катя Каменова-Стоянова и д-р Николета Стоянова. Беше проведен избор по специфичните условия и ред за заемане на академична длъжност в ИП-БАН без конкурс от учени, заемащи такава в друго висше училище или научна организация на ПП на ЗРАСРБ на ИП-БАН и съответно беше назначен д-р Алексей Василев на академичната длъжност „доцент“ (заемащ длъжността доцент в ФХФ-СУ).

5. ИНОВАЦИОННА ДЕЙНОСТ НА ИП-БАН И АНАЛИЗ НА НЕЙНАТА ЕФЕКТИВНОСТ

5.1. Осъществяване на съвместна иновационна дейност с външни организации и партньори, вкл. поръчана и договорирана с фирми от страната и чужбина

Учени от ИП-БАН си партнират успешно с други научни организации и фирми за разработване на иновативни технологии и продукти. В резултат от съвместна дейност с приложна насоченост с колеги от Тракийския университет, Стара Загора, през 2022 г. беше регистриран 1 полезен модел в България с патентоприетел ИП-БАН:

- BG 4347 U1/15.11.2022 „Колоидна водна система на основата на силимарин“, с автори П. Петров, В. Механджиева, В. Иванов.

През 2022 г. 14 разработки на учени от ИП-БАН са били обекти на интелектуална собственост - 6 заявки за патент (в експертиза), 1 действащ патент и 7 регистрирани ~~както~~ полезни модела. Изобретенията с международно участие се поддържат от чуждестранни фирми или организации.

5.2. Извършен трансфер на технологии и/или подготовка за трансфер на технологии по договор с фирми; данни за полученото срещу това заплащане; данни за реализираните икономически резултати във фирмите (работни места, печалба, производителност, дял на новите продукти в общия обем на продажбите и т.н.)

През 2022 г в ИП-БАН няма осъществен трансфер на технологии по договори с фирми.

6. СТОПАНСКА ДЕЙНОСТ НА ИП-БАН

6.1. Осъществяване на съвместна стопанска дейност с външни организации и партньори (продукция, услуги и др., които не представляват научна дейност на звеното), вкл. поръчана и договорирана с фирми от страната и чужбина

ИП-БАН не осъществява такава дейност.

6.2. Отдаване под наем на помещения и материална база

Към 31.12.2022 г. ИП-БАН е в договорни отношения за отдаване под наем на помещения с 16 фирми. За изминалата година Институтът е получил приход от наеми в размер на 187 898,76 лв. ИП-БАН е превел всички дължими суми (50%) от получения наем по партида „Развитие“ на БАН за 2022 г.

6.3. Сведения за друга стопанска дейност

ИП-БАН извършва аналитични и консултантски/експертни услуги за външни организации и фирми. През 2022 г. в резултат на тази дейност са привлечени малко над 37 400 лв., които се използват за поддържане и консумативи на специализираната инфраструктура на института.

7. КРАТЪК АНАЛИЗ НА ФИНАНСОВОТО СЪСТОЯНИЕ НА ИП-БАН ЗА 2020 г.

Бюджетът на ИП-БАН за 2022 г. е формиран от бюджетната субсидия, проектно финансиране и собствени приходи. Приходите за 2022 г. от бюджетната субсидия са 1 414 146,00 лв. От проектно финансиране са получени 1 210 464,35 лв., включително по Националните програми и инфраструктури. През 2022 г. редица представители на бизнеса в България проявиха интерес и се възползваха от експертните и консултантски услуги на учени от ИП-БАН. В резултат на това приходите от извършени анализи и експертна дейност за външни организации са 37 412,90 лв. Получените средства през 2022 г. в ИП-БАН по пера са посочени в Таблица 2. Всички разходи за електрическа и

топлинна енергия, вода и текущи ремонти са покрити и към 31.12.2022 г. ИП-БАН няма неизплатени задължения.

Таблица 2. Получени средства през 2022 г. в ИП-БАН

Бюджетно перо	Получени средства през 2022 г. (лева)
Бюджетна субсидия	1 414 146,00
Център за компетентност: BG05M2OP001-1.002-0012-C01	593 474,76
Център за върхови постижения: BG 05M2OP001-1.001-0008	289 857,50
ННП „БиоАктивМед“ и ННП „ЕПЛЮС“	113 639,59
НИС Инфрамат	72 320,00
НП „Млади учени и постдокторанти“	6 300,00
НИ СЕВЕ	52 250,00
Договори с ФНИ	68 000,00
Проекти ЕБР	14 622,50
Договори с фирми	28 398,00
Анализ и услуги	9 014,90
Наеми	187 898,76 (93 949,00 за ИП-БАН)
Дарения	3 800,00
Такса докторанти	460,00
Получени от БАН-патенти	2 941,00
Получени от БАН-РМС 733	22 792,50
ОБЩО:	2 879 915,51

8. ИЗДАТЕЛСКАТА И ИНФОРМАЦИОННАТА ДЕЙНОСТ НА ИП-БАН

От 2022 г. функционира нова и напълно обновена електронна страница на ИП-БАН. Тя съдържа актуална информация относно експертизата и услугите, които институтът предлага, както и наличната апаратура с която разполага. Това разширява

възможностите за задълбочаване на контактите с бизнеса и индустрията. В съответствие с изискванията на ЗРАСРБ на електронната страница се публикува своевременно необходимата информация по процедурите за придобиване на научна степен или за заемане на академична длъжност.

9. ИНФОРМАЦИЯ ЗА НАУЧНИЯ СЪВЕТ НА ИП-БАН

НС на ИП-БАН включва 19 члена, трима от които са външни за ИП-БАН. С право на съвещателен глас в НС са 5 почетни члена и 1 представител на младите учени в ИП-БАН. По долу е представен списъчният състав на НС на ИП-БАН с посочени академични длъжности, степени и основна месторабота на членовете на съвета.

Членове на НС на ИП-БАН:

1. проф. д.н. Станислав Рангелов, ИП-БАН (Председател)
2. проф. д-р Нели Косева, ИП-БАН
3. проф. д-р Даринка Христова, ИП-БАН
4. проф. д-р Ивайло Димитров, ИП-БАН
5. проф. д-р Милена Игнатова, ИП-БАН
6. проф. д.н. Петър Петров, ИП-БАН
7. проф. д-р Оля Стоилова, ИП-БАН
8. проф. д-р Павлета Шестакова, ИОХЦФ-БАН
9. доц. д-р Виолета Митова, ИП-БАН
10. доц. д-р Георги Грънчаров, ИП-БАН
11. доц. д-р Диляна Панева, ИП-БАН
12. доц. д-р Еми Халаджова, ИП-БАН
13. доц. д-р Мария Спасова, ИП-БАН
14. доц. д-р Христо Новаков, ИП-БАН
15. доц. д-р Христо Пенчев, ИП-БАН (Секретар)
16. доц. д-р Даниела Карашанова, ИОМТ-БАН
17. доц. д-р Елена Василева, ФХФ на СУ „Св. Климент Охридски“
18. доц. д-р Наталия Тончева-Мончева, ИП-БАН
19. доц. д-р Филип Ублеков, ИП-БАН

Почетни членове:

акад. Никола Съботинов, дфн
проф. Иван Шопов, дхн

проф. Румяна Величкова, дхн

проф. Милчо Натов, дхн

проф. Георги Георгиев, дхн

Представител на младите учени в ИП-БАН:

Гл. ас. д-р Зорница Тодорова

10. КОПИЕ ОТ ПРАВИЛНИКА ЗА РАБОТА В ИП-БАН

Линк към сайта на ИП-БАН, на който е качен Правилника:

https://polymer.bas.bg/wp-content/uploads/2022/12/pravilnik_ip-ban.pdf